

נאמר של נייר

תערוכה ובה ספרים טבולים דם ובשתן * אובדן

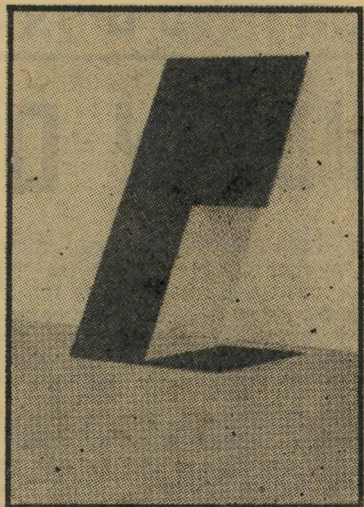
זהות האדם בשיקולי „התיאטרון הלאומי” * שר

הביטחון כחוייה דתית בעיני הסופר אלי ויזל

אמנות

„דוקומנטה 6”

מדי ארבע שנים מתקיימת בעיר קאסל שבמערב גרמניה, תערוכת אוואנגארד בינלאומי, המשקפת את ההתרחשויות העכשוויות באמנות. בימים אלה נערכת בקאסל תערוכת דוקומנטה 6, ודומה שר הישגה העיקרי הוא מיוזגם של כל מדי כפי התרבות הפוליטית ב„עידן השפע” למאסה ענקית בת אלפי ציורים, רישומים, פסלים, תצלומים והתרחשויות מע-

מיכאל גיטלין דיקט צבוע ומנוטר

שהידי מואת אמנים מעשרות ארצות — המכסים את כל מגמות האמנות בת-זמננו. התערוכה מתרחשת בשלושה בניינים עמרי סים מרכזי-אמנות, ומעט זעום על גמר דיה ניתן ללמוד תמורת 75 מארקים גרמי גים, מחיר הקטלוג של דוקומנטה 6 שר מיישקלו כהמישה קילוגרמים.

גם האמנות הישראלית העכשווית תר- מה את חלקה לתערוכה זו. לפני יותר משנה ביקר בארץ הלטוט שנקוברגר, ממארגני דוקומנטה 6, כשר משרתו לבורר באמנים שייצגו את ישראל באירוע בינלאומי זה (בניגוד לתערוכות בינלאומיות אחרות, כמו הביאנלה בוונציה, שהאמנים הישראלים המיוצגים בה נבחרים על-ידי מייסד התנועה התרבותית). בביקורו של שנקוברגר בארץ היה עליו להימלט מעשרות אמנים ישראלים שארבו לו בכל מקום, ומפסטיבלים המבקרים שר עשו כל שביכולתם עלימנת להיות מוצגים בדוקומנטה 6, שהשתתפות בה היא כבי- חזית תעודת-הכשר לאוואנגארדיותו של האמן.

אלא ששנקוברגר לא נטה להיכנע ללחצים למיניהם, ובהר בהמישה אמנים שמרבייתם פועלים מחוץ לתחומי ישראל הם: מיכאל דרוקס (חי בלונדון); בני אפרת (ניו-יורק); מיכאל גיטלין (נני- יורק); פינחס כהן-גן (ניו-יורק וירוש- ילים); מנשה קרישמו (ישראל) ורני

קרוואן (ישראל).

בני אפרת ומיכאל דרוקס הציגו עברי הות וידיאריטיים. אפרת הקרין סרט שבר מהלכו נכנס לבין קרני ההקרנה כשהוא מצויר אותו במישרין על-פני המסך. מי- כאל דרוקס התפשט מול הטלוויזיה כשהוא מתאמץ להסתיר את הדמויות המופיעות על-פני המסך. רישומיו של פינחס כהן- גן לא הספיקו להגיע לפתיחתה של הר דוקומנטה. עבודתו של חתן פרס ישראל דני קרוון מכונה בקטלוג התערוכה „כפי- בה עשירה מחומרים של טבע וזיכרונות”, והיא מכילה מיבנה בן 12 מדרגות עשויות בטון לבן על רקע של צמחיה ירוקה, שלתוכה חודרים קורים של ארי-שמש, המשנים מהלכם בהתאם לזוויות הקרינה. דוקומנטה 6 תיה, למעשה, תהליך של מיסוד אמנות האוואנגארד ומימנה ביד כל אלה שאמנות זו מתימרת להרס או לבקר. פריטי הספר, שנועדו להמחיש את תום עידן הספר, הם מוצג פופולארי ביותר ניתוח למצוא בתערוכה ספרים קטורים, קרועים, מעובדים, ממחוללים, ספרים מ- בטון, מברד, משודים, ספרים טבולים כדם ובשתן.

הנהלת דוקומנטה 6 הקצתה אולם תצו- גה לאמן ישראלי אלמוני לחלוטין, מיכאל גיטלין, שהציג שם מיסחתי דיקט צבועים ומנוטרים על רקעים צבועים של ריצפה וקירות. הכרה בינלאומית זו בערך עברי דותיו של גיטלין עוררה את הנהלת מוזיאון ישראל להעתיקה ולהציג את עבודותיו של גיטלין החל מן השבוע הזה באולמי המוזיאון. שיחרי-האמנות הישרא- לים שאין ידם משגת להגיע ליריד ה- אוואנגארד הבינלאומי בקאסל, יופלו ל- התבשם מריח יריד זה באולמי מוזיאון ישראל.

תיאטרון

שביל-הדם

המחזה הידעת את שביל-החלב המועלה בימים אלה על קרשי התיאטרון הלאומי הבימה הוא מחזה בינוני ומטה, מאת המחזאי הגרמני קרל היסלינגר. המחזה דן באובדן זהות האדם במילחמה, והוא מבני כורי התיאטרון הגרמני שלאחר מילחמת- העולם השנייה. יחד עם היותו מחזה פרי- שר התהיגותי, לא זכה להתייך את ל- יומו בתולדות התיאטרון הגרמני המר- דרני.

הידעת את שביל החלב אינו חדש לצור פה התיאטרון הישראלי. הוא הוצג לפני יותר מ-15 שנים בתיאטרון פועלי ישראל האוהר ועדו הגדול, בזמנו, דתבטא בעצם הצגתו בתקופת הפשרת היחסים בין ישר- האל למערב-גרמניה, כאשר נפשותיו ה- פועלות של המחזה הציגו לפני הצופה הר- ישראלי את דיוקן הגרמני המתוהרר. לא ברור כלל מהם המניעים האמנותיים, או כיה קסם במחזהו של קרל ויטלינגר להגלה האמנותית של הבימה — ויתבאם להעלות מחזה מחזה רדוד-יחסית זה על קרשי הבמה העכבית. אם לפרטואר של תיאטרון לאומי נועל לספק ציורים של תרבות שבתוכה הוא פועל, ברור שהידעת את שביל החלב אינו נמנה עם צלכים אלה.

אם קברניטי תרפוטואר של תיאטרון זה מחפשים אחר מחזות הזנים ב„אובדן זהות-האדם במילחמה”, מוטב שיורידו ל- רגע את מישקפות-התיאטרון שלהם המ- אופסות לארופה ולאצרות-הברית, וית- ברנבו שמאלה וימינה האולי יגלו מחזות כחזרה רגיל של יורם מטמור, האריה של עמוס קינן ומלכת האמביה של חנוך

יורם מטמור „מחזה רגיל”

לרין, שגם הם עוסקים ב„אובדן זהות- האדם במילחמה”. באותה הזדמנות תוכל הבימה לספק מעט מהצרכים של אותה תרבות ותיאטרון לאומי זה מתיימר לייצ- גם, וקיים בזכותם.

שירה

שפה חדשה

מרדכי גלילי הוא משורר ושל שפה חדשה, המתאר בשיריו תחושות של דור צעיר שעדיין לא העמיד משוררים של ממש. שיריו הנים בבחינת פריצת-דרך לשירה העמוסה בחומרים לקוחים מתוך החיים, שירים המצליחים להעתיק את תמונת-הנוף הסביבתית של שנות ה-70 בישראל בלא אפור וכוב.

את קובץ שיריו הראשון * פותח גלילי ב„פיונים אביב”, שבו הוא כותב: „בח- נית במעופה תרד עליך השמטעה / ירדך ואשת היקף חגגו את האביב / כל השנה // תכה בהרב תורכית / בקפיצה תתיישב יל סופר / פוט מלחמה ותיק...” שיריו של גלילי הם תערובת של ליריקה עם איפיון חוויות בני דורו הצעיר, „דור שיריו המלחמתי”. במרכזו קובץ מצוי מת- בין שירים תחת הכותרת „כלא שש”, המביא לגיטימציה סיפרותית למוסד צבאי זה: „התפשטנו התלבשנו; מדי אפרים / בעצב, מדי הצבא המצרי / חותמת עב-

* מרדכי גלילי, שירים 6—1972, סיפורי סימן-קריאה, 81 עמודים.

רית מרגישה / — כנר עבודה — /... משכנו גם תחנתים / אפקת חיפוי לכ- נה / ריססה מבושבים...” חומרי הלשון והשירה של מרדכי גלילי לקוחים, כאמור, מן החיים מבלי שיעברו תהליך של ייפוי או ייפויף כמקובל בעיני מרבית המשור- ררים כיום: „מו שינסה לעבוד עלי, אויין לו תצורה. / כקצה התא המשובח (רחוק מדלי ההפרשת) / עישנו חישש, נשמעו קולות של מסיבה...” השתלבות המשורר בנוף הכפוי אינה מתמהמת: „התחלתי מעישן סיגריות דמוקרטית / ננסת שש כחול-לבן, ההקצבה יומית. // בשלושים לירות שהיו מנחות כתחתי הנעל / נניתי נלפון במחיר מופקע...” המצב הר- כפיתי של המשורר בכלא 6 מביא ל- „אידיליה מזרחית”: „אחינו המרוכאים והמטמטלים בכלא שש / מפלפלים את שיריה של אים כולתום / הלילה אלה כוכב וככי.”

מחזורי-שירים אחר, תחת הכותרת „אי- ציק”, מתאר חבר שנפל במלחמה. המח- זור רצוף פלאש-באקים שיריים כמו: „מצאי שבת, אחרי צ'ולנטס צבאי / איציק הסריח את האוהל כנאדים שק- טים // הוא החליט לשרוף את הריח, אש וינקה מכיוון התחת / לא האמנתי, פרימס ניר...” מיוכר-שירי כזה עדיף על אלף סיפורי זהירות-זיכרון לזכר נופל במלחמה. הוא אמיתי. מרדכי גלילי הוא משורר של חיים אמיתיים, של זכרה, של דור חדש, משורר שאינו טורח לטשטש או להעלים את שעובר על בני-דורו: „יום לפני הפסקת האש / שני הצבאות עסקים / במאמץ אחרון של כיבוש. // צמד ממוסים מצרי / צלל לעבר הזחלים / איציק דרך את המיקלט / ראשו חלף, שני שיחרר רקוטה. פגע. / נקרע לו הגב / הפפיק לנשים ערד יום...”

בנוף של שירה סטאטית-סכרינית, הר- שותלת יכמרותיה באולמות-הרצאה אקד- מאיים ומזבלת עצמה בטפוח, „אגו” משור- ררי לנטול-כישורן, מרדכי גלילי הוא צמח שאינו נזקק כלל לזיבול, ושירתו עד כה היא פריחה של אמת שירית ואי- כותית.

תולעי תרבות

השוואן *

כמו נפש מתייסרת, מלאת כפייה נבוי אית, המתיימרת לייצג את מצוק ומכאוב היהודים מני 2000 שנה ברחבי העירה היהודית הגלובאליה, מגיח אלינו לפרי- קים מגורדי-השחקים של ניו-יורק המתחבר והעיתונאי אלי ויזל, על-מנת להאציל עלינו מרחו.

אחת מגיחותיו הראשונות ורבת-המכר שביניהן, נעשתה מייד אחרי מילחמת ששת-הימים וכתוצאה ממנה פירסם ויזל את סיפורו המשוער ניו-ירשלים, שבו הוא נהג מינהג של טבח בפוגרום שלעורקיו המילדלים מורוק דם של קונאקים ופורר- עייסרעותו לפני שננתיים זעמו שוב. להי- בטות ומחורר ומחורב תבונות של אלי ויזל, התפעם בתוכנית-הטלוויזיה שבה שור

* כינוי שבו כיבדו עורכי עכשו, ד"ר דן מירון וגבריאל מוקד את אלי ויזל כשוואן מטאפיסי.